

Hechting tussen ouder en kind

1. Introductie

Niet alleen vóór, maar ook na de geboorte is een baby totaal afhankelijk van zijn ouders/verzorgers. Om te kunnen overleven en om zich te kunnen ontwikkelen zal een kind zich gaan hechten. Afhankelijk van de zorg die ouders geven zal een kind zich op een veilige of onveilige manier gaan hechten.

Een veilige gehechtheid helpt kinderen met:

- de ontwikkeling van een positief zelfbeeld;
- beter kunnen omgaan met stressvolle situaties;
- een optimale hersenontwikkeling;
- een ontwikkeling van logisch denken;
- zicht krijgen op eigen en andermans gevoelens;
- ontwikkeling van geweten;
- een (langdurige) relatie opbouwen met zichzelf en anderen.

2. Doel & resultaat

Dit zorgprotocol geeft de kraamverzorgende handvatten om het thema gehechtheid/hechting in het kraamgezin te observeren en bespreekbaar te maken.

3. Doelgroep/toepassingsgebied

Alle kraamgezinnen.

4. Verantwoordelijkheden

Naast de verantwoordelijkheden die de kraamverzorgende heeft voor de verzorging, begeleiding, observatie en controle van de kraamvrouw en de pasgeborene, is de kraamverzorgende verantwoordelijk voor het observeren, informeren en bespreekbaar maken van het hechtingsproces tussen ouders en kind.

5. Benodigdheden

Het kraamzorgdossier

6. Werkwijze

Taken kraamverzorgende

Tijdens de intake

Tijdens de intake is het van belang dat er al aandacht is voor het hechtingsproces tussen ouder(s) en baby. De volgende vragen kunnen worden gesteld over het opbouwen van een relatie met de baby:

- hoe ervaart de zwangere haar zwangerschap?
- hoe ervaart de partner haar zwangerschap?
- hoe ziet de zwangere het aankomend ouderschap?
- hoe ziet haar partner het aankomend ouderschap?
- maakt de zwangere contact met haar kindje?
- wat voor (positieve en negatieve) ervaringen neemt de zwangere mee uit haar eigen jeugd?

Voorlichting kan worden gegeven over het maken van contact door middel van aanraking, praten tegen de baby, samen muziek luisteren. Daarnaast kan er aandacht worden gegeven aan het eerste contact met de baby direct na de bevalling (zien, horen, ruiken, voelen, proeven).

Ook non-verbaal kan de kraamverzorgende signalen opvangen, zoals:

- hoe gaat de zwangere om met het kindje in haar buik?
- raakt ze haar buik aan?
- staat ze open voor het gesprek over hechting?
- hoe reageert de zwangere op informatie?

Op ontvangen signalen kan de kraamverzorgende ingaan door middel van het geven van extra voorlichting.

Tijdens de partus

Het **gouden uur** na de geboorte is van belang voor het tot stand komen van een band tussen moeder en kind. Moeder en kind ontmoeten elkaar voor het eerst buiten de buik. Huid-op-huidcontact bevordert het kennismaken. De huid van de baby is gevoelig voor aanraking en temperatuur. Direct na de geboorte is een baby heel alert, ook de moeder heeft veel adrenaline in haar lijf. Ze kijken naar elkaar, voelen, ruiken en luisteren. Ze maken kennis.

Belangrijk voor het gouden uur:

- droog de baby af met uitzondering van de handjes;
- zorg voor ongestoord huid-op-huidcontact; (let op de veiligheid)
- als de moeder niet in staat is, dan huid-op-huidcontact bij de partner;
- handelingen (controles van de baby) uitstellen.

Wanneer je niet aanwezig geweest bent bij de partus ga je in gesprek met de ouders over het verloop van de bevalling. Hierbij maak je gebruik van eigen waarneming of

Hechting tussen ouder en kind	Vastgesteld d.d.: 01-11-2019
Documenteigenaar: KCKZ	Evaluatie d.d.: 01-11-2020
Versie: 1.0	Pagina 2 van 6

informatie uit het bevallingsverslag van het ziekenhuis. Vragen die gesteld kunnen worden zijn onder andere:

- hoe verliep het gouden uur?
- is er sprake geweest van huid-op-huid contact binnen een uur na de bevalling?
- maakten de ouders contact met de baby (non-verbaal en fysiek)?
- praatten de ouders tegen de baby?
- wilde moeder binnen het uur aanleggen en hoe ging dit?

Tijdens de kraamtijd

De kraamverzorgende geeft vorm aan ontwikkelingsgerichte zorg. Deze vorm van zorg uit zich op verschillende manieren:

- door het lezen van de lichaamstaal van de baby;
- door het communiceren met de baby;
- door de manier waarop met huilen en troosten van de baby wordt omgegaan; (Zorgprotocol Omgaan met huilgedrag)
- door de manier waarop de baby basisbevestigend wordt opgepakt en gedragen. (Zorgprotocol Hanteringsadviezen).

1. Observeren

Tijdens de kraamtijd is het van belang dat het opbouwen van een gezond basisvertrouwen wordt geobserveerd. Hierbij wordt gekeken naar:

- kijken de ouders naar de baby?
- tonen de ouders interesse in de zorg voor de baby?
- reageren de ouders op geluid van de baby?
- maken ouders oogcontact met de baby?
- zorgen ouders zelfstandig voor de baby?
- hoe reageren ouders en de baby op elkaar?
- zijn ouders bezorgd over hun vermogen om goed voor hun baby te kunnen zorgen?
- doen de ouders aan rooming-in?
- denken de ouders dat zij (na de kraamweek) afscheid kunnen nemen van hun baby, bijvoorbeeld dat zij hun baby met vertrouwen overdag laten slapen in zijn/haar eigen bedje?
- hoe is de relatie tussen de ouders en de andere kinderen in het gezin?

Observeer samen de baby: kijk samen naar de baby en vraag de ouders of ze kunnen interpreteren wat ze zien: wat heeft de baby nodig of juist niet nodig? Vervolgens ga je daarnaar handelen. Het zijn dus steeds drie stappen: observeren, interpreteren, handelen.

Benoem wat je ziet, bijvoorbeeld dat de baby zijn handjes opent. Zeg dan: "Kijk, hij opent zijn handjes. Hij is ontspannen." Zo maak je ouders alert op het observeren van hun baby¹ (zie ook bijlage 1).

Het is niet erg als ouders het mis hebben. Wat belangrijk is, is dat ze hun best doen om hun baby te begrijpen. Een baby voelt deze aandacht van de ouders en zal erop reageren. Zo ontstaat er een wisselwerking en zullen ze elkaar steeds beter gaan begrijpen.'

¹ Kraamsupport, december 2014

2. Stimuleren contact

Je stimuleert het contact tussen ouders en baby door er alert op te zijn dat de baby, moeder en vader in alle rust bij elkaar kunnen zijn en contact kunnen maken. Verder is er een dagelijkse aandacht voor huid-op-huidcontact.

Het contact met de baby kan ook gestimuleerd worden door het dragen van de baby. Verwijs ouders naar gecertificeerde draagconsulenten.

3. Benoem wat je zelf doet

Wees je bewust dat het zorgen voor hun kind voor ouders allemaal nieuw is. Zeg daarom hardop wat je doet en waarom je dat zo doet: "Ik pak hem nu zo op, omdat ...", "ik leg hem zo neer, omdat ..."

4. Positieve benadering

Geef complimenten, hierdoor help je ouders om vertrouwen te krijgen in hun eigen ouderschapscapaciteiten en in hun nieuwe rol als vader/moeder.'

Laat alles zien wat goed en fijn is. Zeg bijvoorbeeld niet: "Als je hem niet zo vastpakt, dan kan dit en dit misgaan", maar benader het positief: "Als je hem zo vastpakt, dan wordt hij bevestigd in zijn basis. Zo voelt je baby zich goed vastgehouden en veilig en geborgen".

5. Huilen en troosten

Laat zien dat huilen niet slecht is. Er ontstaat vaak spanning en onmacht bij ouders als hun baby veel huilt en ze hem niet of maar moeilijk kunnen troosten. Vertel ouders dat baby's het huilen nodig hebben om zich te uiten. Dat ze niet alleen huilen omdat ze moeten eten of slapen, maar ook om aan een emotionele behoefte te voldoen.' De ouder leert aan te voelen waarom de baby huilt. Vaak zegt de baby ermee: "Ik heb jou nodig" en hoef je hem alleen maar dicht tegen je aan te houden en gerust te stellen: "Je mag best even huilen, ik hoor je." Het is heel ontspannend voor ouders als ze merken dat het huilen niet hoeft te stoppen. Dat ze hun baby bij zich kunnen nemen en het huilen kunnen toelaten, het kunnen accepteren.

Het is niet juist om te zeggen dat huilen "normaal" is, want daarmee geef je het idee dat je een baby gewoon kunt laten huilen. Huilen is een manier van uiten; de ouder hoeft zich geen zorgen te maken, maar de baby heeft de ouder wel nodig.' Een moeder/vader kan de baby niet verwennen.

Tips voor de ouders:

- probeer tijdens het contact maken met de baby de omgeving zo prikkelarm mogelijk te maken. Baby's worden vaak afgeleid door ruis om zich heen;
- herhaal de klanken die de baby maakt;
- probeer de afstand tussen u en de baby zo klein mogelijk te houden;
- kijk de baby altijd aan tijdens een handeling zoals aan- en uitkleden, in badje doen, voeding geven, enz.;
- het aanraken van de baby is belangrijk. Het geeft een vertrouwd gevoel, een gevoel van veiligheid.

Hechting tussen ouder en kind	Vastgesteld d.d.: 01-11-2019
Documenteigenaar: KCKZ	Evaluatie d.d.: 01-11-2020
Versie: 1.0	Pagina 4 van 6

Overdracht

Wanneer je als kraamverzorgende het gevoel hebt dat de opbouw van de hechtingsrelatie niet optimaal verloopt kun je gebruik maken van de vroegsignaleringslijst (TNO). Het is van belang dat de vroegsignaleringslijst samen met de ouders wordt ingevuld en besproken. In een dergelijke situatie overweeg je een warme overdracht met de jeugdgezondheidszorg af te spreken, met toestemming van de ouders.

7. Verslaglegging

- Kraamzorgdossier
- Overdracht JGZ

8. Bijlagen en/of referenties

- Zorgprotocol Hanteringsadviezen (KCKZ, 2018)
- Zorgprotocol Omgaan met huilgedrag (KCKZ, 2018)
- Bijlage Signalen die de baby kan geven
- [TNO vroegsignaleringslijst](#)

Hechting tussen ouder en kind	Vastgesteld d.d.: 01-11-2019
Documenteigenaar: KCKZ	Evaluatie d.d.: 01-11-2020
Versie: 1.0	Pagina 5 van 6

Bijlage Signalen die de baby kan geven

Door middel van hun ogen proberen baby's ook iets aan te geven.

Voorbeelden hiervan zijn:

- volle blik: de ogen zijn wijd open en de baby wil contact;
- gesloten ogen: baby wil geen contact meer;
- een knipoog: de baby herkent;
- neerslaan van de ogen: de baby wil activiteit beëindigen en is moe;
- Om zich heen kijken: de baby zoekt iets om zijn aandacht op te richten.

De eerste signalen waaraan je kan zien dat de baby slaap heeft, zijn:

- gapen;
- bleek worden;
- rode wangen of oren krijgen;
- aan zijn oren friemelen;
- in de ogen wrijven;
- niet meer aankijken;
- zich afwenden;
- huilen (zeurend of eentonig);
- druk zijn.

Als de baby honger heeft geeft hij dit met de volgende signalen aan:

- smakgeluidjes maken;
- sabbelen aan de handjes;
- met zijn tong over zijn lippen likken;
- zuigbewegingen maken met zijn tong;
- draaien met zijn hoofdje.

Hechting tussen ouder en kind	Vastgesteld d.d.: 01-11-2019
Documenteigenaar: KCKZ	Evaluatie d.d.: 01-11-2020
Versie: 1.0	Pagina 6 van 6